

VEDSVAMPAR PÅ EK

10. Ekskinn, *Aleurodiscus disciformis*

Stellan Sunhede och Diana Meiere

Eken hyser en rad svampar som ofta eller alltid bildar sina fruktkroppar på trädets bark. En del av dessa svampar är röttsvampar vars mycel huvudsakligen finns i veden medan andra tycks ha barken som sitt huvuds substrat. Ekskinn, *Aleurodiscus disciformis* är en av de svampar som bildar fruktkroppar på ekens bark. Arten hör till skinnsvamparnas stora grupp, *Corticaceae*, liksom rutskinnet *Xylobolus frustulatus*, som tidigare presenterats i Ekbladet (Sunhede 2002).

Ekskinn – *Aleurodiscus disciformis* (DC.: Fr.) Pat.

Fruktkropp

Fruktkroppar resupinata (skorplikt utbredda på underlaget), rundade eller med oregelbunden omkrets, vitaktiga-gråvitajljustgrå, ibland med en svagt gulaktig anstrykning, vanligen 1,5–5 x 1–3 cm vida, stundom sammansmältande och då större, 1–1,5 mm tjocka, ofta med fri utåtböjd kant, som färska segt läderartade, som torra korkartat hårda i konsistensen (figur 1 A). På vertikalt substrat kan kanten på fruktkroppens övre del ibland vara hattlikt utböjd från underlaget. Kantens baksida (substratsida) är brunaktig.

Hymenietta (den gråvita sporbildande ytan) mer eller mindre fint knölig, som torr ofta med fina sprickor, under lupp till synes bepudrad med mjöl (figur 1 A). För mikroskopiska karaktärer hänvisas till Eriksson & Ryvarden (1973), Hansen

& Knudsen (1997) och Núñez & Ryvarden (1997).

Ekskinn kan möjligen förväxlas med styvskinn, *Stereum rugosum*, som ej är ovanlig på ek. Styvskinet har dock grågult till ockrafärgat hymenium och dess yta blir hos färska fruktkroppar röd vid skrapning.

Ekologi

Svampens fruktkroppar växer på bark. De uppträder ofta gruppvis på stammar och grova grenar av levande ekar från ca 1–6 m över marken. Ekskinn är i Norden funnen på gamla grova ekar men även observerat på klenare träd. Barkens kvalitet tycks vara betydelsefull för svampen. Den föredrar mjuk bark och fruktkroppar hittas sällan på mycket hård bark. Ekskinn förekommer ofta på träd i slutna bestånd men växer också på ± fristående träd. I vissa ekbestånd är svampen bara funnen på enstaka träd medan den kan vara relativt frekvent lokalt i andra bestånd. I Sverige är arten funnen på ek, *Quercus robur* och bergek, *Q. petraea*.

Núñez & Ryvarden (1997) anger att ekskinn vanligtvis växer på *Quercus* (ek) men att svampen även är funnen på *Acer* (lönn), *Tilia* (lind) och *Cinnamomum* (lagerväxter). Jahn (1979) och Breitenbach & Kränzlin (1986) skriver att arten växer på varma ståndorter med fuktigt lokalklimat, vilket i huvudsak stämmer med vår erfarenhet (jämför figur 1 B).

A

B

Figur 1. Ekskinn (Aleurodiscus disciformis). – A: Fruktkroppar, på mossig stambark av ek (Quercus robur). Övre fruktkropp med småknölig yta och fina sprickor, nedre 8 mm bred. Coll. Sunhede 7670. – B: Växtplats, på grov ek i lövskogsparti med bl.a. ek, bok, vitsippa och blåsippa, vid vatten. – Västergötland, Skövde, N. Kyrketorp sn, Klagstorp, 11.5.2003. – Foto: Kjell-Ove Holmström (A) & Stellan Sunhede (B).

Utbredning

I Sverige är svampen känd från Blekinge, Bohuslän, Halland, Närke, Skåne, Småland, Södermanland, Uppland och Västergötland. Den är funnen i Danmark och södra Norge men inte i Finland (Hansen & Knudsen 1997). Ekskinn är tidigare okänt från Baltikum men arten rapporteras här som ny för Lettland (Riga, Kišezers, mellan Ozolkalni och Suži, på bark av en 1,8 m grov ek i blandskog med ek, hassel, lind, lönn och tall, coll. Sunhede 7671). Arten är rapporterad från Polen (Zarzycki m.fl. 1986) och Tyskland Jahn (1971, 1979).

Núñez & Ryvarden (1997) anger att arten, som tycks följa släktet *Quercus*, är funnen från de södra delarna av Skandinavien till Medelhavsområdet (dock ej Storbritannien) och vidare genom Ryssland och Japan till östra delen av Nordamerika.

Status

Ekskinnet är en skyddsvärd svamp. I Sverige är arten upptagen som hänsynskrävande i Larsson (1997) och placerad i hotkategorin NT (missgynnad; Gärdénfors 2000). I Danmark är arten känd från en lokal på östra Jylland (Pamhule Skov; Hansen & Knudsen 1997). I Norge är arten klassad som R (sällsynt; Bendiksen m.fl. 1997). I Polen är arten förd till kategorin V (sårbar; Zarzycki m.fl. 1986).

Artens roll i skogsbruket

Ekskinnets ekologi är inte fullt utredd. Svampens fruktkroppar hittas nästan alltid på bark av levande träd och vid kontroll av kambiet under fruktkroppsställena har detta varit levande och veden åtminstone till det yttre sett ut att vara oskadad. Det är därför troligt att svampen främst har

sitt mycel i barken. Svampen kan därför inte betraktas som någon skadegörare i ekskogsbruket.

Summary

Sunhede, S. and Meiere, D. 2003. Wood fungi on oak – 10. *Aleurodiscus disciformis* (DC.: Fr.) Pat. – *Ekbladet* 18: 21-24.

The gross morphology, ecology and distribution of *Aleurodiscus disciformis* (DC.: Fr.) Pat. are treated. In Sweden the species is found on *Quercus robur* L. och *Q. petraea* (Matt.) Liebl. Fruit-bodies appear on the bark of trunks and thick branches of living oaks, often growing in small groups, 1–6 m above the ground. In Northern Europe the fungus is often found on old, thick oaks but also on oaks of lesser dimensions. The quality of the bark seems to be important for the fungus. Soft bark is preferred and fruit-bodies are rarely found on very hard bark. The fungus is found in woods and sometimes on solitary trees. In certain stands it is found only on single trees whereas it may be more frequent in other stands. Most of the sites are situated in locally warm and humid localities near coasts, lakes and rivers. In Sweden the species is found from the province of Skåne in the south to the province of Uppland in the north. Most records so far are from the Swedish west coast.

In Northern Europe *A. disciformis* is red-listed in Denmark, Norway and Sweden. The species is not reported from Finland. It is here reported as new to Latvia (Riga, Kišezers, between Ozolkalni and Suži, on bark of 1.8 m thick *Quercus robur* L. in mixed wood with *Acer*, *Corylus*, *Pinus*, *Quercus*, and *Tilia*, coll. Sunhede 7671). Our find in Latvia seems to be the first record from the Baltic States.

The cambium of the tree, under the fruit-bodies of *A. disciformis* is intact and the wood seems to be unaffected by the fungus. It is therefore probable that the mycelium mainly lives by decomposing the bark. From the

forester's point of view the fungus causes no damage.

Stellan Sunhede, Department of Natural Sciences, University of Skövde, Box 408, SE-541 28 Skövde, Sweden

Diana Meiere, The Faculty of Biology, Kronvalda blvd 4, LV-1586 Riga, Latvia.

Referenser

- Eriksson, J. & Ryvarde, L. 1973. *The Corticiaceae of North Europe* 2. *Aleurodiscus*–*Confertobasidium*. – Fungiflora. Oslo.
- Bendiksen, E., Højland, K., Branderud, T. E. & Jordal, J. B. 1997. *Truede og sårbare sopparter i Norge – en kommentert rødliste*. – Fungiflora, Oslo.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 1986. *Pilze der Schweiz* 2. *Nichtblätterpilze*. – Mykologia. Luzern.
- Gärdenfors, U. (ed.) *Rödlistade arter i Sverige 2000*. – *The 2000 Red List of Swedish Species*. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hansen, L. & Knudsen, H. (eds) 1997. *Nordic Macromycetes* 3. *Heterobasidioid, Aphyllophoroid and Gastromycetoid Basidiomycetes*. – Nordsvamp. Copenhagen.
- Jahn, H. 1971. *Steroide Pilze in Europa (Stereaceae Pil. emend. Parm. u. a., Hymenochaete) mit besonderer Berücksichtigung ihres Vorkommens in der Bundesrepublik Deutschland*. – *Westfälische Pilzbriefe* 8: 96–176.
- Jahn, H. 1979. *Pilze die an Holz wachsen*. – Busse. Herford.
- Larsson, K.H. (ed.) 1997. *Rödlistade svampar i Sverige*. – *Artfakta. (Swedish Red Data Book of Fungi 1997)*. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Núñez, M. & Ryvarde, L. 1997. *The genus Aleurodiscus (Basidiomycotina)*. – Fungiflora. Oslo.
- Sunhede, S. 2002. *Vedsvampar på ek* – 9. Rutskind, *Xylobolus frustulatus*. – *Ekbladet* 17: 37–39.
- Zarzycki, K., Wojewoda, W. & Heinrich, Z. 1986. *Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce*. – *List of threatened plants in Poland*. – Polish Scientific Publishers. Warszawa.